

15. Tiistaina 14 päivänä toukokuuta 1991

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit 240

Ainoa käsittely:

2) Ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtiontaloutta koskevien säännösten muuttamisesta 241

Mainitut vuoden 1990 vp:ltä lepäämässä olevat lakiehdotukset (HE 262/1990 vp) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2

3) Ehdotus laiksi investointiverolain muuttamisesta 242

Mainittu vuoden 1990 vp:ltä lepäämässä oleva lakiehdotus (HE 316/1990 vp) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1

Esitellään:

4) Ed. O. Ojalan ym. lakialoite n:o 25 laeiksi rikoslain 20 ja 21 luvun sekä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta 243

5) Ed. Pykäläisen ym. lakialoite n:o 28 laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta... 254

6) Ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o 29 laiksi liikepankkilain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta „

7) Ed. Perho-Santalan ym. lakialoite n:o 30 laeiksi sairausvakuutuslain 59 §:n 6 momentin ja kansanterveyslain 14 §:n 6 momentin kumoamisesta 256

8) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 31 laiksi sotiemme veteraanien kunniavelkarahastosta „

9) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 32 laiksi peruskoululain muuttamisesta ja laiksi lukiolain muuttamisesta „

Pöydällepanoa varten esitellään:

10) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3 vuoden 1990 valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksytyistä ehdotuksista Ahvenanmaan itsehallintolaiksi ja laiksi Ahvenanmaan maakunnassa olevan kiinteän omaisuuden hankkimista ja hallintaa koskevan oikeuden rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta 258

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat von Bell, Järvilahti, Kauppinen, Kautto, Lahikainen, Metsämäki, Mäki-Hakola, Nikula, S. Pietikäinen, O. Rehn, Riihijärvi, Rönnholm, Saastamoinen, Särkijärvi ja Vähäkangas.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Riihijärvi, virka-

tehtävien vuoksi edustajat Järvilahti, Metsämäki, S. Pietikäinen ja Sasi sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Rönholm ja Vähäkangas sekä kuluvaan kuun 16 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Särkijärvi sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat von Bell, Nikula, O. Rehn ja Saastamoinen.

Lakivaliokunnan ja liikennevaliokunnan varapuheenjohtajat

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että lakivaliokunta on valinnut varapuheenjohtajakseen ed. Halosen ja liikennevaliokunta varapuheenjohtajakseen ed. Kasurisen.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että valiokunta-paikkojen järjestelyä varten pyytävät vapautusta perustuslakivaliokunnan jäsenyydestä ed. Alaranta,

maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenyydestä ed. Röntynen ja sivistysvaliokunnan varajäsenyydestä ed. S.-L. Anttila.

Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että erikoisvaliokuntien täydennysvaalit toimitetaan ensi torstain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään mainittuna torstaina kello 10.

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että valiokunta-paikkojen järjestelyä varten pyytävät edustajat Korkea-osa ja Sasi vapautusta Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsenyydestä sekä edustajat Vanhanen ja Varpasuo valtuuskunnan varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali toimitetaan ensi torstain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään mainittuna torstaina kello 10.

Valtiontilintarkastajien täydennys

P u h e m i e s : Luetaan valtiontilintarkastajien täydennysvaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnan valitsijamiehet
14 päivänä toukokuuta 1991
N:o 8

E d u s k u n n a l l e

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään valinneet valtiontilintarkastajien varamieheksi varainhoitovuodelle 1990 ja varainhoitovuodelle 1991 ekonomi Oiva Savelan vapautuksen saaneen kauppatieteiden maisteri Pirjo Rusasen sijaan.

Valitsijamiesten puolesta:

Kimmo Sasi
Puheenjohtaja

Carl Selenius
Sihteeri”

P u h e m i e s : Eduskunta päättäneen ilmoittaa täydennysvaalista hallitukselle.

Hyväksytään.

Eduskunnan palkkavaltuuskunnan täydennys

P u h e m i e s : Luetaan eduskunnan palkkavaltuuskunnan täydennysvaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnan valitsijamiehet
14 päivänä toukokuuta 1991
N:o 9

Eduskunnalle

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään valinneet eduskunnan palkkavaltuuskunnan jäseniksi jäljellä olevaksi toimikaudeksi ed. Louekosken listalta n:o 1 ja ed. Savelan listalta n:o 2 vapautuksen saaneiden ed. Kalliomäen ja ed. Rusasen sijaan.

Valitsijamiesten puolesta:

Kimmo Sasi
Puheenjohtaja

Carl Selenius
Sihteeri”

Puhemies: Eduskunta päättäne ilmoittaa täydennysvaalista hallitukselle.

Hyväksytään.

Pankkivaltuusmiesten täydennys

Puhemies: Luetaan pankkivaltuusmiesten täydennysvaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnan valitsijamiehet
14 päivänä toukokuuta 1991
N:o 10

Eduskunnalle

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään valinneet pankkivaltuusmiehiksi jäljellä olevaksi toimikaudeksi yhteiseltä listalta agronomi Hannu Tenhiälän, ekonomisti Tuulikki Hämäläisen ja metsänhoitaja Mauri Miettisen vapautuksen saaneiden valtiotieteen tohtori Paavo Väyrysen, liikunnanopettaja Antti Kalliomäen ja diplomi-insinööri Iiro Viinasen sijaan.

Suppeampaan pankkivaltuustoon määrättiin kuulumaan valtiotieteen kandidaatti Seppo Kääriäinen valtiotieteen tohtori Paavo Väyrysen sijaan. Valtiotieteen kandidaatti Seppo Kääriä-

sen ensimmäiseksi varamieheksi määrättiin agronomi Hannu Tenhiälä ja toiseksi varamieheksi varatuomari Anneli Jääteenmäki. Ekonomisti Tuulikki Hämäläinen määrättiin insinööri Jussi Rannan ensimmäiseksi varamieheksi ja metsänhoitaja Mauri Miettinen piiri-insinööri Pentti Mäki-Hakolan ensimmäiseksi varamieheksi.

Valitsijamiesten puolesta:

Kimmo Sasi
Puheenjohtaja

Carl Selenius
Sihteeri”

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennys

Puhemies: Luetaan Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnan valitsijamiehet
14 päivänä toukokuuta 1991
N:o 12

Eduskunnalle

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään valinneet Kansaneläkelaitoksen valtuutetuksi jäljellä olevaksi toimikaudeksi terveydenhuollon tarkastaja Tuula Kuittisen vapautuksen saaneen oikeustieteen lisensiaatti Hannele Pokan sijaan.

Valitsijamiesten puolesta:

Kimmo Sasi
Puheenjohtaja

Carl Selenius
Sihteeri”

Eduskunnan kirjaston hallituksen täydennys

Puhemies: Luetaan eduskunnan kirjaston hallituksen jäsenten täydennysvaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnan valitsijamiehet
14 päivänä toukokuuta 1991
N:o 11

E d u s k u n n a l l e

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään valinneet eduskunnan kirjaston hallituksen jäseneksi ja puheenjohtajaksi jäljellä olevaksi toimikaudeksi ed. Saastamoisen vapautuksen saaneen ed. Uosukaisen sijaan.

Valitsijamiesten puolesta:

Kimmo Sasi
Puheenjohtaja

Carl Selenius
Sihteeri”

P u h e m i e s : Eduskunta päättäneen ilmoittaa kirjaston hallituksen täydennysvaalista opetusministeriölle.

Hyväksytään.

Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston täydennys

P u h e m i e s : Luetaan Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston täydennysvaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnan valitsijamiehet
14 päivänä toukokuuta 1991
N:o 13

E d u s k u n n a l l e

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään valinneet Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston jäseneksi jäljellä olevaksi toimikaudeksi valtiotieteen lisensiaatti Maria Kaisa Aulan vapautuksen saaneen

yhteiskuntatieteiden maisteri Mauri Pekkarisen sijaan.

Valitsijamiesten puolesta:

Kimmo Sasi
Puheenjohtaja

Carl Selenius
Sihteeri”

P u h e m i e s : Eduskunta päättäneen saattaa täydennysvaalin tuloksen tiedoksi liikenneministeriölle.

Hyväksytään.

P ä i v ä j ä r j e s t y k s e s s ä o l e v a t a s i a t :

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 1) asiana on erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun perustuslakivaliokunnan, lakivaliokunnan, valtiovarainvaliokunnan, maa- ja metsätalousvaliokunnan, puolustusvaliokunnan, sivistysvaliokunnan, sosiaali- ja terveystalvaliokunnan sekä talousvaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti seuraavat edustajat:

perustuslakivaliokuntaan varajäseneksi ed. Saastamoinen,
lakivaliokuntaan jäseneksi ed. Mölsä ja varajäseneksi ed. Ala-Nissilä,
valtiovarainvaliokuntaan jäseneksi ed. Huuh-
tanen ja varajäseneksi ed. Röntynen,
maa- ja metsätalousvaliokuntaan jäseneksi ed. Kohijoki ja varajäseneksi ed. Jouppila,
puolustusvaliokuntaan varajäseneksi ed. Saapunki,
sivistysvaliokuntaan jäseneksi ed. Jouppila,
sosiaali- ja terveystalvaliokuntaan jäseneksi ed. Ala-Harja sekä
talousvaliokuntaan jäseneksi ed. Linnainmaa.

Asia on loppuun käsitelty.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan jäsenille ilmoitetaan, että valiokunta kokoontuu välittömästi tämän istunnon keskeydyttyä.

P u h e m i e s : Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 14.30.

Täysistunto keskeytetään kello 14.16.

Täysistuntoa jatketaan

kello 14.33.

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Sivistysvaliokunnan puheenjohtaja

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että sivistysvaliokunta on valinnut puheenjohtajakseen ed. Joupilan.

2) Ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtiontaloutta koskevien säännösten muuttamisesta

Ainoa käsittely

Mainitut vuoden 1990 vp:lta lepäämässä olevat lakiehdotukset (HE 262/1990 vp)
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2.

Ensin sallitaan keskustelu asiasta ja sen jälkeen päätetään lakiehdotuksista, jotka valtiopäiväjärjestyksen 73 §:n mukaan voidaan nyt asiassällöltään muuttamattomina hyväksyä tai hylätä.

Käsiteltävänä olevat lakiehdotukset muodostavat yhden kokonaisuuden, minkä johdosta ne on käsiteltävä yhdessä ja hyväksyttävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 1 momentissa säädetyin määräenemmistöin. Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä kannattaa lakiehdotusten hyväksymistä, ne on hyväksytty, mutta muussa tapauksessa sanotut lakiehdotukset on hylätty.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Edellisillä valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys Suomen Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtiontaloutta koskevien säännösten muuttamisesta sisältää eräitä myönteisiä piirteitä. Esitystä voidaan pitää edistysaskeleena.

Lakiesitystä olisi kuitenkin pitänyt täydentää, kehittää, muuttaa ed. Laaksosen viime valtiopäivillä tekemän lakialoitteen n:o 127 mukaisesti. Eduskunta ei kuitenkaan suostunut tämän lakialoitteen edellyttämiin muutoksiin viime valtiopäivillä.

Näyttää myös siltä, että hallitus haluaa jatkaa budjetin valmistelun osalta entiseen tapaan ns. salailulinjaa, kun taas ed. Laaksosen lakialoite lähtee siitä, että ministeriöiden esitykset olisivat julkisia ja erityisesti hallituksen esitys olisi välittömästi sen hallituksessa tapahtuneen käsittelyn jälkeen julkinen.

Mielestäni asiassa olisi syytä siirtyä sellaiseen käytäntöön, että ministeriöiden esitykset julkistettaisiin. Kansalaiset voisivat osallistua keskusteluun siitä, mikä budjetin suunnaksi valitaan. Kansalaiset voisivat paremmin vaikuttaa kansanedustajiin. Näin päästään välittömämmin vaikuttamaan siihen, miten budjetti eduskunnassa aikanaan ja jo hallituksessa muotoutuu.

Perustuslakivaliokunta on nyt käsitellyt näille valtiopäiville siirtyneen hallituksen esityskokouksen ja on mietintöä valmistaessaan ottanut huomioon eräitä ehdotuksia, jotka asian yhteydessä on tehty ja jotka ovat saman suuntaisia ed. Laaksosen lakialoitteen kanssa.

Esimerkiksi talousarvioaloiteaika hallituksen esityksen mukaan tulee olemaan vain 7 päivää. Perustuslakivaliokunnassa katsottiin, että tämä aika on kohtuuttoman lyhyt ottaen huomioon, että kansanedustajien mahdollisuus tehdä budjettiin liittyviä muutosehdotuksia laajenee hallituksen esityksen perusteella. Pitää olla myös enemmän aikaa tutustua budjetin sisältöön ja valmistautua aloitteiden tekoon. Tässä mielessä valiokunnassa ehdotettiin aloiteajaksi 14 päivää. Valiokunta ei täsmällisesti määritellyt päivämäärää mutta kehottaa hallitusta valmistelevaan asiaa siten, että aloitteentekoaikaa voitaisiin pidentää.

Sama koskee myös lisätalousarvion aloiteaika. Tosin siinä hallituksen esityksen mukaan aikaa on 3 päivää. Oletetaan, että hallituksen esitys saapuu eduskuntaan perjantaina kenties

siten, että osa edustajista on jo matkustanut kotikonnuilleen. Jos aloiteaika päättyy seuraavana maanantaina kello 12, tiistaina ei ole enää mahdollista tehdä aloitteita. Tämä näkökohta on syytä jatkossa tarkemmin pohtia. Perustuslakivaliokuntakin edellyttää myös tämän asian selvittämistä.

Olen hämmästelty jo valiokunnassa ja sen jälkeen, mikä on syy, että budjettivalmistelua halutaan pitää sillä tavoin salassa, ettei kansalaiskeskustelua haluta, sallita budjetin linjoista ja sisälöstä, enkä vieläkään oikein tajua. Muistan, että jo edellisen ja sitä edellisen eduskunnan aikana, kun näistä asioista on keskusteltu, jotkut edustajat ovat sanoneet, että mitä siitä tulisi, jos tällaiset asiat torikokouksiin vietäisiin.

Joka tapauksessa olen perustuslakivaliokunnan mietintöön liittännyt vastalauseen, jossa ehdotin — siis valiokunnassa — että hallitus valmistelisi Hallitusmuodon säännösten muuttamista niin, että valtion talousarvion valmisteluun liittyvät keskeisimmät asiakirjat saatetaan julkisuuteen viimeistään talousarvioehdotuksen julkistamisen jälkeen ja että tällä esityksellä turvataan myös eduskunnan mahdollisuus osallistua valtion suunnittelujärjestelmistä päättämiseen ja niiden seurantaan sekä että kansanedustajan talousarvioesityksen pohjalta hyväksytty määräraha tulee hallituksen piirissä hyväksyä ilman varauksia. Näinhän ei asia nykyisin ole.

Herra puhemies! Viitaten perustuslakivaliokunnan mietintöön liittämäni vastalauseeseen ehdotan, että eduskunta lausuisi mietinnön lisäksi siten kuin olen vastalauseeseen kirjoittanut, kuitenkin niin, että ensimmäinen sana ”valiokunta” korvataan sanalla ”eduskunta”.

Ed. Laaksosen: Herra puhemies! Mielestäni eduskunta ei viime vaalikaudella riittävästi kiinnittänyt todellakaan huomiota asiaan. Muistutan tässä yhteydessä myös siitä, että hallinnon julkisuutta käsittelevä komitea muistaakseni 80-luvun alussa päätyi esittämään sen kaltaista menettelyä, jota kuvasin lakialoitteessa n:o 127 vuoden 1990 valtiopäiviltä, mikä merkitsi todella sitä, että kansanedustajien ote työskentelyyn tulisi huomattavasti paremmaksi, kun kaikki ne tarpeelliset asiakirjat, jotka liittyvät budjetin valmisteluun, tulisivat kansanedustajien tietoon, samoin kansalaisten tietoon.

Mielestäni avoimuussuuntaan tulee kehittää valtion julkista hallintoa. Ne eivät voi olla salaisia asiakirjoja, joita ministeriöissä valmistellaan kulloisenkin vuoden tulo- ja menoarvioon liit-

tyen. Mielestäni tähän suuntaan nyt on mahdollisuus vielä puuttua, mikäli eduskunta hyväksyy esitetyn perustelulausuman velvoittaessaan hallitusta valmisteamaan tarvittavat muutokset Suomen Hallitusmuotoon.

Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Laine ed. Laaksosen kannattamana ehdottanut vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään yksimielisesti.

P u h e m i e s : Nyt on äänestettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 133 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 47. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi investointiverolain muuttamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu vuoden 1990 vp:ltä lepäämässä oleva lakiehdotus (HE 316/1990 vp)

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1.

Ensin sallitaan keskustelu asiasta ja sen jälkeen päätetään lakiehdotuksesta, joka valtiopäiväjärjestyksen 73 §:n mukaan voidaan nyt asiassäällöltään muuttamattomana hyväksyä tai hylätä. Käsiteltävänä oleva lakiehdotus on hyväksyttävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 1 momentissa säädetyin määräenemmistöin. Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä, se on hyväksytty, mutta muussa tapauksessa lakiehdotus on hylätty.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ed. O. Ojalan ym. lakialoite n:o 25 laeiksi rikoslain 20 ja 21 luvun sekä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 5) asiasta.

Keskustelu:

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Tämän lakialoitteen tarkoituksena on korostaa sukupuolisen itsemääräämisoikeuden loukkaamattomuutta. Lakiehdotus on siis tarkoitettu osaksi niitä toimia, joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa maassamme.

Raiskaus on aina ihmisarvoon ja henkilökohdaiseen vapauteen kohdistuva väkivaltarikos. Avioliitto, avoliitto tai muu kumppanuus ei vie ihmiseltä oikeutta ihmisarvoon eikä oikeutta määrätä omasta seksuaalisuudestaan. Tämän vuoksi myös avioliitossa tapahtuva väkinmakaaminen olisi kriminalisoitava muiden Pohjoismaiden tapaan.

Tutkijoiden mukaan väkinmakaaminen ei ilmennä seksuaalisia tarpeita, pikemminkin se ilmentää muunlaisia ei-seksuaalisia tarpeita. Väkinmakaamisessa on siis kyse sukupuolises- ta käyttäytymisestä, joka ensisijaisesti palvelee aivan muita päämääriä: nimittäin tarvetta vihan purkamiseen, voiman osoittamiseen tai pahimmillaan sadismiin. Kyse ei siis ole ensisijaisesti seksistä tai seksuaalisen tyydytyksen saamisesta, vaan uhrin henkisestä ja/tai fyysisestä vahingoittamisesta.

Voimassa olevan rikoslain 20 luvun 1 §:n mukaan väkinmakaaminen voi kohdistua vain naiseen avioliiton ulkopuolella. Tässä aloitteessa ehdotetaan säännöksen muuttamista siten, että teko olisi rangaistava myös avioliitossa väkinmakaamisena eikä, kuten nykyinen käytäntö on, ainoastaan pahoinpitelynä tai pakottamisena.

Tällaista muutosta on maamme lainsäädäntöön yritetty saada itse asiassa jo yli 20 vuotta. Asialla eivät suinkaan ole olleet, toisin kuin ehkä

jotkut saattavat kuvitella, ainoastaan feministit tai edes vasemmistolaiset feministit vaan lukuisa määrä sivistyneitä miehiä ja naisia, oikeusoppineita ja maamme vaikuttajia. Heitä tuskin voi leimata seksuaali- tai erotiikanvastaisen ilmapiirin levittäjiksi tai syyttää siitä, että he haluaisivat syyllistää kaikki maamme miehet siitä, että jotkut miehet maassamme tekevät raiskauksia.

Muissa Pohjoismaissahan avioliitossa tapahtuva väkinmakaaminen on jo kriminalisoitu 60-luvun alusta: Ruotsissa jo 1962, Norjassa 1963 ja Tanskassakin jo vuodesta 1965 lähtien.

Kun meidän maassamme rikoslain siveellisyysrikoksia koskevia säännöksiä uudistettiin viimeksi 70-luvun alussa, pohjana oli silloin hallituksen esitykselle seksuaalirikoskomitean mietintö vuodelta 67. Vastoin komitean ehdotusta eduskunnan enemmistö hyväksyi hallituksen esityksen mukaisesti sellaisen kannan, että aviomiehen maassamme vaimonsa vastoin tämän tahtoa kyseessä ei olekaan väkinmakaaminen, vaan teosta voidaan rangaista siis vain pahoinpitelynä tai pakottamisena.

Silloisen hallituksen perustelut tuolle linjalle tuntuvat edelleen ja tuntuivat jo silloin erikoisilta ja kestäättömillä, erityisesti kohta, jonka mukaan väkinmakaamisen tunnusmerkistön ulottaminen koskemaan aviopuolisoja ei olisi perusteltua, koska: "Säännönmukaisesti ei avioliitossa olevien kesken tällaisia tapauksia esiinnykään." Eipä tietenkään! Eiköhän rikos yleensäkin ole ei-säännönmukainen. Säännönmukaisia tekoja tuskin yleensä kannattaisi saada tai saatasiinkaan kriminalisoitua.

Nykymuodossaan rikoslain 20 luvun 1 § hyväksyttiin siis vuonna 70 eduskunnassa äänestyksen jälkeen luvuin 86—77. Eduskunta ei siis ollut yksimielinen, mutta myöskään lakivaliokunta ei aikanaan ollut tämän kohdan osalta yksimielinen. Lakivaliokunnan vähemmistöön jääneet katsoivat, että teon kriminalisointi myös avioliitossa väkinmakaamisena oli perusteltua ja että lakiin otettuna säännös voisi päinvastoin toimia ennakkoehkäisevän normin tavoin. Eli vähemmistöön jäänyt kanta lakivaliokunnassa oli nimenomaan, että väkinmakaaminen avioliitossa olisi tullut kriminalisoida. Lakivaliokunnan vähemmistö korosti myös sitä, että avioliiton osapuolten tasa-arvoisuuden kannalta väkinmakaamista koskevalla säännöksellä olisi myös huomattava periaatteellinen merkitys. Myös nyt jätetyssä lakialoitteessa halutaan korostaa edellä selostetun vastalauseen tavoin tasa-arvönäkökohtaa.

Väkininmakaamisrikos nykyisen lain 20 luvun 2 §:n mukaan yhdistettäisiin aloitteen mukaan loukkaavaan haureuteen, jolloin rikoksen nimikkeeksi on annettu "rikos sukupuolista itsemääräämisoikeutta vastaan" eli tulevaisuudessa, mikäli lakialoite menisi eteenpäin ja hyväksyttäisiin lakimuodossa, uhri ja tekijä voisivat olla kumpaa sukupuolta tahansa. Nykylaisihan väkininmakaamisen uhri voi olla vain nainen, mutta vapautta loukkaavaa haureutta ei sitä vastoin ole sidottu sukupuoleen.

Edelleen tässä ehdotuksessa esitetään väkininmakaamissäännöksiä muutettavaksi myös siten, että lieventäväksi asianhaaraksi ei enää katsotaisi rikoksentehtäjän ja uhrin suhdetta. Nykyisin väkininmakaamisen uhriahan pidetään valitettavasti usein itseään syyllisenä tapahtumaan. Tämä on johtanut mm. siihen, että oikeudenkäynnissä uhrin, siis yleensä naisen, on täytynyt perustella sukupuoliyhteydestä kieltäytymisensä. Mielestäni lieventäväksi asianhaaraksi ei siis ole katsottava sitä, että uhri oli muuttanut aiemmin suostuvaista kantaansa kielteiseksi juuri ennen tapahtumaa, eikä sitä, että uhri esimerkiksi lähtemällä tekijän asuntoon olisi jollakin tavoin viestittänyt suostumustaan. Lain lähtökohtana tulee olla sen, että suostuminen voidaan aina peruuttaa.

Väkininmakaaminen on asianomistajarikos, mikä puolestaan johtaa uhrin kannalta monesti psyykkisesti kohtuuttoman raskaaseen tilanteeseen esimerkiksi syytteen nostamiseksi. Me tiedämme, että väkininmakaaminen on yleismaailmallisesti yksi aliraportoiduimmista rikoksista. Muun muassa Ruotsissa tutkijat ovat arvioineet todellisen määrän olevan jopa satakertainen tehtyihin rikosilmoituksiin verrattuna. Vastavia arvioita on tehty kansainvälisesti myös muissa maissa.

Suomessa tehtyjen selvitysten perusteella rikosilmoitus on jätetty tekemättä mm. seuraavista syistä:

- pelko vanhempien tai aviopuolison reaktiosta
- pelko tekijän kostosta
- pelko asian julkisuuteen tulosta tai
- pelko siitä, ettei poliisi usko ilmoitukseen tekijää, sekä usein myös häpeän tunne.

Nykykäytännössä uhrin onkin vaikea ymmärtää sitä, että rangaistusvaatimuksen esittää juuri hän eikä kukaan muu. Ei riitä, että on tehnyt rikosilmoituksen. On myös päätettävä, haluaako syytteen nostettavaksi.

Rikoksen uhri odottaa yleensä yhteiskunnan automaattisesti reagoivan rikokseen. Väkinin-

makaamistapauksissa syyte tulee ikään kuin asianomistajan omalletunnolle, aivan kuin rangaistusta haluaisikin ainoastaan uhri eikä lainkaan yhteiskunta. Toisaalta asianomistajasäännöstä on perusteltu mm. sillä, nykykäytäntöä siis, että tällä tavoin uhria voidaan suojella tutkinnan ja oikeudenkäynnin epämiellyttävyydeltä.

Tässä aloitteessa kuitenkin ehdotetaan, että sukupuolisen itsemääräämisoikeuden loukkaus ei enää jatkossa olisi asianomistajarikos, vaan virallisen syytteen alainen rikos. Samoin tässä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia siltä osin, että myös pahoinpitely, lievää pahoinpitelyä lukuunottamatta, ei sekään enää olisi asianomistajarikos.

Näillä muutoksilla olisi todennäköisesti ennalta ehkäisevä vaikutus, koska kiinnijoutumisriski mielletäisiin todennäköisesti suuremmaksi. On myös odotettavissa, että virallisen syytteen alaisuus vaikuttaisi myös kanssaihminen ja viranomaisten asenteisiin. Nythän esimerkiksi kodin seinien sisällä tapahtuvat pahoinpitelyt jäävät virallisen syytteen toimivallan ulottumattomiin, koska yksityisissä tiloissa tapahtuva pahoinpitely on asianomistajarikos. Perheväkivaltatilanteissa syyte jää siis usein nostamatta, koska pahoinpitelijän kanssa on elettävä vielä huomennakin. Kun myös pahoinpitely olisi virallisen syytteen alainen rikos tekoaiikasta riippumatta, esimerkiksi naapureiden paikalle hälyttämän poliisin olisi nykyistä selkeämmin puututtava väkivaltatilanteeseen.

Aloitteessa ehdotetaan myös homoseksuaalisuuteen kehottamisen rangaistavuuden poistamista. Kehotussäännös tuli lakiin aikanaan 1970-luvulla eduskuntakäsittelyssä. Merkillepantavaa on myös se, että vuonna 1970 lakivaliokunta yhdisti kehottamisrikoksen tiedotusvälineisiin todeten: "Joukkotiedotusvälineet saatavat olla tekoon liittyvän julkisuuden kannalta niin tehokkaita, että rikoksen vahingot ja haittavaikutukset voivat muodostua huomattaviksi. Sen vuoksi erityinen varovaisuus tiedotusvälineiden puolelta on tarpeen."

Toivottavasti ei enää tänä päivänä jouduta käymään samanlaista keskustelua. Ei kai kukaan enää vakavissaan usko, että homoseksuaalisuuteen voidaan ohjata kehottamalla. Tuonakainen kanta heijastaakin mielestäni pikemmin kuin muotoilijoidensa tiedostamattomia pelkoja.

Arvoisa puhemies! Täällä on seuraavana eli 5) kohtana, jota voidaan myös tässä yhteydessä käsitellä, osittain saman suuntainen lakiehdotus

siltä osin, että nimenomaan avioliitossa tapahtuva väkisinmakaaminen kriminalisoidaisiin ja suhteen lieventävyyden poistaminen otettaisiin myös huomioon. Toivon, että eduskunnassa viriää asiasta asiallinen keskustelu ja nämä aloitteet vihdoinkin johtavat maamme lainsäädännön kehittämiseen tältä osin.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä lakiehdotuksessa puuttuisin lähinnä eräiden rikosten säätämistä asianomistajarikoksiksi koskevaan osaan. Jos ajatellaan nykytilannetta, niin asianomistajarikoksessa tietyt aloite on asianomistajalla itsellään, mutta niinpä se taitaa olla silloinkin, kun virallisen syytteen alaisista rikoksista puhutaan. Jollei ajatella perustaa tätä yhteiskuntaa jonkinlainen naapurivakoilun varaan, niin kaikissa tapauksissa yleensä virallisenkin syytteen alaisissa rikoksissa juuri asianomistaja saattaa asian viireille kertomalla, että näin ja näin on tapahtunut.

Tässä suhteessa itse asiassa ei siis tapahtuisi kovin paljon muutosta nykytilanteeseen, mutta eräs olennainen muutos tapahtuu ja se on se, että anteeksi antamisen mahdollisuus häviäisi. Luulen, että me jokainen olemme joskus jollain tavalla tulleet kolhituiksi ja huomanneet yllättäen muutaman päivän päästä, että ei se ihan niin pahaa ollutkaan, haluan antaa anteeksi sen pahan, joka minuun kohdistui.

Tässä lakialoitteessa on se vaara, että muodostuu yhteiskunnan ylivalta, joka rullaa ja panee perheet esimerkiksi oikeussaliin vastakain, vaikka kumpikaan ei todella sitä enää haluaisi. On minusta aika tarkkaan ajateltava asia, kannattaako lähteä siihen, viedä mahdollisuus antaa rehellisesti ja avoimesti anteeksi.

Lisäksi kiinnittäisin huomiota siihen, että lain perusteluissa on minusta virhe. Nykyisin väkisinmakaamisessa on rangaistusminimi kuusi kuukautta. Vaikuttaa siltä, että tässä aika olennaisesti lievennettäisiin nykyisiä rangaistuksia, mikä ei välttämättä ehkä olisi kohdallaan.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Niinistön näkemys on mielestäni aika erikoinen, kun siitä saa sen käsityksen, että ikään kuin pikaistuksissaan ihmiset menisivät tekemään puolisoistansa rikosilmoituksen. Se ei varmasti tapahdu hetken mielijohteesta, vaan asiaa harkitaan pitkään, ennen kuin tällaiseen toimenpiteeseen kukaan

puoliso toisen suhteen ryhtyy. Siinä mielessä ed. Niinistön pelko on turha.

Hän perustelee omaa kantaansa sillä, että yhteiskunta tulisi valvomaan tilannetta ja tämä ei ole hyvä. Mutta häneltä jää kokonaan näkemättä se näkökanta, että henkilön, joka joutuu tämän kohteeksi, asema on varmasti erittäin vaikea ja arkaluonteinen. Sen vuoksi on tärkeää, että lakialoite toteutettaisiin. Se mahdollistaisi silloin puolisolalle asian viemisen oikeuden, ei varmasti missään tapauksessa hetken mielijohteesta, mutta pitkän harkinnan tuloksena. Tämä on nimenomaan tietysti naisten oikeuksien puolustamista miesten ylivaltaa vastaan.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puuttuisin ed. Stenius-Kaukonen vastauspuheenvuoroon siinä, että kyllä tällainen ajattelu, mitä hän täällä esitti, on vieras käytännön elämälle. Olen toiminut muutamia vuosia syyttäjänä ja tiedän, millä tavoin puoliset tekevät esimerkiksi rikosilmoituksia. Nimenomaan ed. O. Ojalan lakiesitys on sen tyylinen, että ei voida perua enää. Ed. Pykäläisen lakialoitteessa, joka on kohdassa 5), on tämä mahdollisuus. Syyttäjä on kyllä todella vaikeassa tilanteessa, jos esimerkiksi ed. O. Ojalan lakialoite menisi läpi. Ei käytännössä voida toimia tämän lakialoitteen perusteella. Ed. Pykäläisen lakialoitteessa on joitakin mahdollisuuksia, joiden perusteella voidaan toimia, jos tulee sellainen tilanne, että puoliso haluaakin perua ja katu sitten.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen omalta osaltani valmis antamaan anteeksi ed. Stenius-Kaukoselle sen, että hän tietoisesti ymmärsi puheenvuoroni väärin. Toivon vain, että hän miettisi, että joillekin muillekin annetaan anteeksi antamisen mahdollisuus.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn kritiikkiin, mikä koskee syyteoikeutta. Ed. O. Ojalan esitys tuo uuden systeemin eli asia pääsääntöisesti on virallisen syyttäjän alainen, mutta asianomistaja voi asian perua syytevaiheessa. Tämä tulee aiheuttamaan suuria vaikeuksia rikosprosessien ymppäämisessä tähänastisiin säännöksiin.

Mitä tulee itse pääasiaan, avioliitossa suoritettuun väkisinmakaamiseen, niin pidän aloitetta sukupuolten tasa-arvon kannalta perusteltu-

na, olletikin kun avioliitossa olevat ovat rikokseen mahdollisia tätä nykyä, mutta avioliitossa olevat eivät. Mutta näyttökysymys tulee joka tapauksessa olemaan erittäin vaikea. Perheyhteisö on suljettu yhteisö, ja siellä eivät rikostutkinnalliset seikat, vaatekuidut, hiusnäytteet ja muut, anna mitään todistusta. Uskon, että mikäli avioliitossa tapahtunut raiskaus tulee rikoslakiin, niin se hyvin harvoin tulee koristamaan meidän rikostilastojamme. Avioliiton ikääntyessä rikoksen todennäköisyys pienenee, paitsi tietysti mikäli myös mieheen kohdistunut raiskaus kriminalisoidaan. Silloinhan on hyvin mahdollista, että kääntyikin tilanne toisinpäin pitkittyneen avioliiton yhteydessä.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka totesi, että en tunne arkielämää tai käytäntöä tältä osin. Työssäni sairaalan poliklinikalla olen toistuvasti törmännyt pahoinpidelyihin vaimoihin, jotka eivät pahoinpitelijän pelosta ole uskaltaneet nostaa rikosilmoitusta asiasta. Todellakin tämä lakiesitys lähtee tarpeesta. Nimenomaan korostaisin sitä, että tällä on hyvin vahva ennalta ehkäisevä vaikutus, mikäli tämä hyväksytään. Yhä enemmän joutuvat varmasti pahoinpitelijät ja raiskaajat miettimään tekojensa seurauksia, ennen kuin ryhtyvät niihin.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin puuttunut todentamiskysymykseen. Kun useissa maissa myös avioliitossa tapahtuva väkisinmakaaminen on todettu laissa rikokseksi, niin varmasti tässä yhteydessä on jouduttu miettimään, millä tapaa todistaminen tapahtuu. Niitä, jotka ovat tästä asiasta huolissaan, neuvaisin perehtymään ulkomaisiin esimerkkeihin siitä, miten tämä tapahtuu. Periaatteessa olen sitä mieltä, että jos jokin asia katsotaan sinänsä rikokseksi ja jos todistaminen on pulmallista, niin silloin pulma täytyy ratkaista. Niinhän kaikkien muidenkin asioiden kanssa käy.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Meillä on tänään käsittelyssä kaksi arvokasta lakialoitetta: ed. Outi Ojalan aloite, jossa hän ehdottaa rikoslain 20 ja 21 luvun sekä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamista sekä ed. Pykäläisen lakiehdotus rikoslain 20 luvun muuttamisesta. Näistä ed. Outi Ojalan aloite on laaja-alaisempi ja ed. Pykäläisen aloite siis suppeampi.

Tämän päivän naisliike korostaa varsin tietoisena välttämättömyyttä poistaa sukupuolten palkkauksellinen eriarvoisuus sekä asenteiden tasolla että lainsäädännöllisesti. Sukupuolten tasa-arvo sisältää monia muita keskeisiä asioita. Se sisältää myös sukupuolisen itsemääräämisoikeuden loukkaamattomuuden. Ed. Outi Ojalan nimellä kulkeva vasemmistoliiton eduskuntaryhmän lakialoite kohdistuu juuri tämän tavoitteen toteuttamiseen.

Täällä eräät miespuoliset kansanedustajat ovat jo tuoneet esiin käsityksiään tästä lakialoitteesta. Minä haluaisin vain todeta tähän, että kyllä tämän asian suurin ongelma on raiskaus eikä se, että syyteoikeudessa kenties on joitakin ongelmia ja hankaluutta, eikä se, voiko tässä yhteydessä katua asiaa. Kyllä pääasia on raiskaus.

Vasemmistoliitto on jo erillisessä kannanotossaan vaatinut sukupuolisen itsemääräämisoikeuden loukkaamattomuutta lakialoite-ehdotukseensa. Nykyisinhän, niin kuin täällä on jo todettu, avioliitossa tapahtuvaa raiskausta ei käsitellä väkisinmakaamisena, vaan korkeintaan pahoinpitelynä tai pakottamisena. Käsittelyssä olevassa lakialoitteessa ehdotetaan, että teko kriminalisoitaisiin samalla tavalla kuin muukin väkisinmakaaminen.

Ed. O. Ojala esitteli vastikään laajasti lakialoitetta perusteluineen, joten en puutu sen enempää yksityiskohtiin. Mutta haluan vielä korostaa, että päivittäin monet naiset joutuvat fyysisen tai henkisen väkivallan kohteeksi kodeissa, työpaikoilla tai niiden ulkopuolella. Mielestäni on pyrittävä takaamaan sekä asennemuutoksella että lainsäädännöllä se, että kaikkeen väkivaltaan puututaan ja uhreja autetaan. Raiskaus on syvä rikos naista ja hänen koskemattomuuttaan kohtaan myös avioliitossa ja parisuhteessa.

Suomessa tulisikin perheväkivaltatilanteita silmälläpitäen luoda sellainen turvaverkosto, johon perheväkivallan uhrit voivat kriisitilanteessa hakeutua, ja mahdollisuudesta tulisi laajasti tiedottaa. Perheväkivalta ja sen uhriksi joutuminen heijastaa usein yhteiskuntapolitiikan taitekohtia. Mitä paremmin esimerkiksi naisten ja lasten taloudellista ja sosiaalista asemaa tuetaan yhteiskunnassa ja mitä enemmän luodaan ihmisille perheestä riippumatonta turvaa, sitä riippumattomammin perheen alistetussa asemassa oleva osapuoli, joka usein on nainen, kykenee toimimaan itsenäisesti väkivallan uhriksi jouduttuaan.

Jos Suomessa omaksuttaisiin tulevan mahdollisen integraatoratkaisun seurauksena keskieurooppalainen ns. perhekeskeinen työssäkäy-

vän puolison tulotasosta riippuvainen perheen sosiaaliturvajärjestelmä, se tulisi ilmeisesti heikentämään juuri perheen heikomman osapuolen itsenäistä asemaa perheen ristiriitatilanteissa.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä ovat lakialoitteet koskettavat varsin arkaa asiaa. Kyseisen väkivallan uhriksi joutuneet eivät kuuluta ongelmiaan julkisuudessa. Siksi päättäjien on autettava siltä osin kuin se on mahdollista. Käsittelyssä olevat lakialoitteet on tarkoitettu juuri auttamisen välineiksi. Päättäjien tulisi mielestäni rohjeta keskustella tästäkin asiakokonaisuudesta.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Astalan puheenvuoroa kuunteli, niin tuli vähän vastakkaisia ajatuksia mieleen. Meille luterilaisille avioliitto on pyhä instituutti, eikä kolmas pyörä, sellaiseksi lakiesityksessä on arvioitu julkinen syytevalta, sovi kodin sisälle. Ajattelevatko lakiesitysten tekijät, että avioliitto jatkuu saumattomasti, jos tutkimus näissä tapauksissa alkaa ja syyte lähtee liikkeelle ja tuomittu palaa mahdollisen vankeuden tai sakon maksamisen jälkeen iloiseen ja tyydyttävään perhepiiriin? Uskon, että he vastaavat, että ei jatku.

Jos ei siis jatku, niin onhan niin, että jo nykyisen lain mukaan on avioero mahdollinen jo pelkästään sillä perusteella, että toinen osapuoli, nainen, on tullut avioliitossa väkisinmaatuksi, kun hän ei ole ollut halukas siihen toimintaan, ja näin ollen pysyvästi voidaan katsoa niiden edellytysten täyttyvän, jotka uuden avioliittolain eräiden pykälien mukaan mahdollistavat avioeron.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen tämän lakiesityksen kannalla, mutta edustajatoveri Astalan perustelut olivat vähän kummallisia EY-integraation suhteen. Kyllä minulla on se näkemys, että nimenomaan siitä suunnasta tulee lempeämpää vähemmän väkivaltaista kulttuuria kuin on tämä härmäläinen, hyvin vahvasti väkivaltaan perustuva kulttuuri. Minä näen kyllä EY-integraation pareminkin mahdollisia raiskauksia, pahoinpitelyjä ja väkivaltaa vähentävänä tekijänä enkä suinkaan usko, että siitä olisi jotakin uhkaa.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Vähänäkille toteaisin seuraavaa: Kyllä väkisinmakaaminen kaikissa tapauksissa tulisi nimen-

omaan saattaa rikokseksi. Se, että väkisinmakaaminen saatettaisiin yleisen syyttäjän alaisuuteen, osaltaan helpottaisi uhrin asemaa ja saisi aikaan sen, että uhria oikeusprosessin aikana ei syyllistettäisi. Mikäli väkisinmakaaminen tapahtuu avioliiton sisällä, on erittäin vakavasti syytä pohtia, mikä on tällaisen avioliiton asema ja merkitys kaiken kaikkiaan. Kyllä kai jostain kieroutumasta sellaisessa tilanteessa on kysymys.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vähänäkki tuntui puolustelevan nykytilannetta. Minä en yhdy tähän arvioon. Edelleen toteaisin hänelle, että luulisin, että yksikään avioliitto ei juurikaan voi jatkua saumattomasti yhdenkään raiskaustapauksen jälkeen. Siinä on minun näkökulmani tähän asiaan.

Kun hän toi julki luterilaisen käsityksen avioliiton pyhydestä, arvelen, että raiskauksen uhriksi joutunut aviopuoliso ei kovinkaan vahvasti pidä avioliittoa pyhänä, vaikkakin hän olisi ns. luterilainen.

Ed. Rinteelle toteaisin, että voi olla, että eurooppalainen mielenlaatu on lempeämpi, mutta sosiaaliturvajärjestelmä on kyllä sellainen, että se omalta osaltaan ei tule edistämään käsittelyssä olevan asian parempaa kehittymistä.

Ed. A i t t o n i e m i: Herra puhemies! On itsestäänselvää, että kun ed. O. Ojala sanoi sivistyneitten ihmisten puoltavan tätä lakia, niin nyt tulee sivistymättömän miehen puheenvuoro. Se ei kai ole mikään yllätyskään.

Näitä lakiehdotuksia on perusteltu tasa-arvolla. Siis jälleen kerran pyritään tasa-arvoa hakemaan lain säännösten perusteella. Lailla sen paremmin kuin tiukkapipaisuudellakaan ei tasa-arvoa saada. Se on nähty. Laki voi olla ohjaava ja suuntaa-antava joissain tapauksissa tasa-arvon pyrkimysten ollessa kysymyksessä, mutta ei tässä tapauksessa.

Tämä rikoslain 20 luvun asia oli esillä jo 60—70-luvun vaihteessa, jolloin 20 luku kokonaisuudessaan uudistettiin, mutta eräistä asioista johtuen, joita täällä on jo tuotu esille, laki jäi sen sisältöiseksi kuin se on tänä päivänä.

Ensinnäkin on lähdetty siitä, että avioliiton instituution sisällä tämä alue on niin herkkä, että siihen ei pitäisi kovin syvältä maallisten rangaistusten kautta puuttua.

Toisekseen minulla on pitkä poliisiura, enkä muista yhtään tapausta, jossa olisi tullut tietoiseksi siitä, että avioliitossa on tapahtunut rais-

kaus tai että tällainen väite olisi esitetty. Yleensä se kai tapahtuu vain miehen toimesta naisen suuntaan, koska Märta Tikkanen on kirjoittanut kirjankin Miestä ei voi raiskata.

Kolmanneksi tätä säännöstä, jos se säädetään sen sisältöisenä kuin on esitetty, voidaan hyvin helposti käyttää väärin, esittää väite. Tämä lisää halukkuutta väitteiden esittämiseen esimerkiksi aviopuolisoa vastaan silloin, kun perheen sisäiset ristiriidat ovat kehittyneet määrätylle asteelle. Tämä tarjoaa tietynlaisen oljenkorren, johon varmasti tullaan tarttumaan ilman, että siihen olisi perusteita.

Neljänneksi on kysymys siitä, että niin kuin täällä on aikaisemmin puhuttu, näyttöongelmat, väite vastaan väite, tulevat mitä suurimmalta osin olemaan hankalia silloin, kun on kysymys avioliitossa tapahtuneista tämän tyyppisistä asioista.

Mutta jos lähdetään katsomaan tätä asiaa sisällöltään, niin sanotaan näin, että papin aameella ja pormestarin siunauksella luodaan avioliiton instituutio, ja se pitää sisällensä tiettyjä elementtejä. Se pitää sisällään myöskin sukupuolisen kanssakäymisen. Kun aviopuolisot liitetään yhteen, he tietävät, että se on eräs tärkeä osa avioliittoa. (Ed. Rinne: Joskus vähän ulkopuolellakin!) — Saattaa olla, että ulkopuolellakin. Sanotaan, että vieraissa käyminen on avioliiton suola. En tiedä. En ole koskaan kokeillut sellaista. Toivottavasti julkinen sana kuuli tämän viimeisen lauseen. Muuten saattaa käydä niin, että olen entinen aviomies.

On kuitenkin todettava tältä pohjalta, kun tämä on instituutio, johon sisältyy erilaisia elementtejä, että moraalisesti aviopuolisot sitoutuivat tietyllä tavalla tiettyihin avioliiton aviollisiin osa-alueisiin, joihin kuuluu myös tämä, mistä äsken mainitsin.

Kun sitten mies, jos näin tapahtuu, pyrkii väkisin ottamaan sen, mitä katsoo avioliiton aviolisten elementtien kautta itselleen kuuluvan, on lähdettävä, jos aletaan rikosoikeudellisesti tätä asiaa lajitella — ed. Niinistö rikosoikeuden asiantuntijana on nyt tarkkana — siitä, että ainaakaan moraalisesti mies ei pyri siihen, mihin hänellä ei olisi tietynlaista moraalista oikeutta avioliiton instituution sisällä. Siitä syystä sen, mihin mies pyrkii tässä, ei pitäisi olla rangaistuksenalaista, mutta kylläkin sen tavan, millä hän sen tekee, väkivaltaa tai pakottamista käyttäen. Tämä puolihan on kriminalisoitu rikoslaissa pahoinpitelynä. 25 luvussa muistaakseni — oliko 14 § vai mikä lienee — on pakottamisrikos, joka

käsittää naisen tahdon murtamisen muulla kuin väkivallalla.

Näin ollen minä katson, että tämä rangaistus, mikä on väkivallan ja pakottamisen suhteen, on aviollisessa elämässä riittävä, erityisesti kun tässä rakennettaisiin lain säännöksiä sellaisille alueille, joissa ei ole mitään yhteiskunnallista pakotetta. Mitkään ilmiöt ainakaan minun poliisiurani aikana eivät ole tuoneet tällaista esille, että tässä olisi suurta ongelmaa.

Jos tämä laki hyväksytään, puututaan tietyllä tavalla asioihin, jotka ovat kovin herkkiä jo siitäkin syystä, että meidän näistä asioista kovin paljon puhutaan. Jos niihin puututaan rikosoikeudellisin menetelmin, silloin ollaan pahasti hakoteillä, kun yhteiskunnallista tarvetta ei ole siihen liittynyt.

Mutta sen sijaan, ed. O. Ojala ja vasemmistoliiton edustajat, samoin toisen lakialoitteen tekijä: Kun tutustuin tähän lakiin ja olemassa oleviin ehdotuksiin, ne tuovat kyllä yhden asian esille, joka on ollut pahasti pielessä 60—70-luvun vaihteesta saakka. Nimittäin siihen aikaanhan avioliitto ei ollut sillä tavalla esillä tietynlaisena aviollisena instituutiona kuin on tänä päivänä. Nykyisinhän suuri osa naisen ja miehen keskinäisistä sopimuksista eli ”sopimuksista yhdessä elämisestä” perustuu avioliittoon. Sanoisin, että avioliitossa olevat tänä päivänä pärjäävät huomattavasti paremmin keskenään. Hedelmällisempiä, lämpimämpiä ja rikkaampia ihmishuhteita syntyy tänä päivänä avioliiton kautta kuin avioliitosta. Valitettavasti, vaikka en tietysti mikään avioliiton puoltaja sellaisenaan olekaan.

Mutta tällä hetkellä tilanne on se, että vaikka avioliitto on verrattavissa avioliittoon lähes kaikilta osin, lukuun ottamatta papin aamenta tai pormestarin siunausta, avioliitossa olevat ovat yleisen lain alaisia tänä päivänä. Jos tällainen tapahtuma tapahtuu avoparin keskinäisissä suhteissa, vaikka he olisivat 15 vuotta asuneet avioliittoon verrattavissa suhteissa, tekijä joutuu rangaistavaksi nykyisin rikoslain 20 luvun mukaisesti, jossa on rangaistusmaksimi muistaakseni kymmenen vuotta. Näin ollen tässä on selvä ristiriita. Avioliitossa esimerkiksi miestä ei rangaista väkisinmakaamisesta. Avioliitossa, joka on suoraan verrattavissa avioliittoon, rangaistus on tämä.

Näin ollen olen saanut ajatuksen — oli aivan hyvä, ed. O. Ojala, että toitte tämän lakialoitteen tänne — sikäli, että tämän istunnon päätyttyä heti minä menen kirjoituskoneen ääreen ja ryh-

dyn laatimaan omaa lakiehdotustani, joka tarkoittaa sitä, että tämä avioliiton lievempi rangaistusuhka, joka kohdistuu vain pakottamiseen ja pahoinpitelyyn, ulotetaan myöskin avoparien osalle. Sehän on aivan perusteltua. Jos tänä päivänä avioliitossa olevaa henkilöä rangaistaan eri tavalla kuin avioliitossa olevaa, jossakin on virhe. Näin ollen asia voidaan korjata ei ulottamalla väkininmakaamisrangaistusta avioliiton puolelle vaan ottamalla avioliitotkin nykyisen lainsäädännön sisään. Silloin ollaan oikealla asialla. Ei aivan hyvä, että tämä asia tuli täällä esille.

Mitä tulee lopuksi vielä asianomistajarikokseen, sanoisin, että tänä päivänä, kun raiskaus on asianomistajarikos, se on aivan oikein. Asiaa voisin puhua pidempäänkin, siihen en ryhdy. Mutta laissahan on kohta, joka sanoo, että jos tärkeä yleinen etu vaatii, virallinen syyttäjä on oikeutettu nostamaan syytteen myöskin avioliiton sisällä tapahtunutta tekoa koskien. Yleinen syy on yleensä se, että väkininmakaamisen kohteeksi joutunut ei uskalla tehdä itse ilmoitusta tai nostaa syytettä, ja tällainen yhteiskunnan mahdollisuus puuttua tuollaiseen tapaukseen on aivan oikeutettua. Toisin sanoen tämänkin kohta, missä asianomistajarikoksen säännöstöön puututaan, on pahasti pielessä, niin kuin täällä on aikaisemmin jo todettu. Toisin sanoen tämä laki ei tällaisenaan voi tulla kysymyksen esittämistäni syistä. Mutta jos otetaan avioliitossa olevat nykyisen lainsäädännön sisään, ollaan tasapuolisuudessa asemassa.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastaan ed. Aittoniemelle ensinnäkin siihen, voidaanko lailla saavuttaa tasa-arvoa. Kaikki varmaan tässä salissa ymmärrämme, että pelkästään lailla ei saavuteta tasa-arvoa ja moniin muihinkin asioihin, joista säädetään lakeja, laki ei ole riittävä väline asian toteuttamiseksi, mutta laki on monessa asiassa kuitenkin tarpeellinen tiettyjen epäkohtien korjaamiseksi. Vastavia argumentteja varmaan esitettiin myös silloin, kun säädettiin ns. tasa-arvolakia, joka koskee mm. työhönottoa. Ei sekään ole täydellisesti taannut sukupuolten tasa-arvoa Suomessa, mutta on kuitenkin osaltaan ollut sitä edistämässä.

Laki on myös tietynlainen yhteiskunnassa valitsevien asenteiden kirjaus, ja ainakin itse pidän erittäin ikävänä sitä, että Suomessa on lainsäädäntöön kirjattu lakina sellainen asenne, jonka mukaan avioliitossa puolisoilla ei ole oikeutta päättää itse omasta ruumiistaan.

Mitä tulee sukupuolisiin velvoitteisiin, joita papin aamenesta tai avioliiton solmimisesta seuraa, haluaisin ed. Aittoniemelle ja muillekin huomauttaa, että en usko, että monikaan mies avioliiton solmiessaan katsoo, että tämä merkitsee sitä, että hän samalla sitoutuu olemaan vaimonsa kanssa sukupuoliyhteydessä joka keran, kun vaimo sitä haluaa.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Täällä käyty keskustelu nimenomaan miesten taholta osoittaa hyvin saman suuntaista ilmapiriä kuin vuonna 1981, jolloin oikeusoppineet maassamme väittelivät siitä, onko kyseessä tärkeä asia vai onko nostettu paljon melua tyhjästä. Silloinhan nämä miehet viittasivat siihen, että ei ole tarvetta säännöksen syvälliseen pohtimiseen nimenomaan avioliitossa tapahtuvan väkininmakaamisen osalta, koska rikosilmoituksia väkininmakaamisesta ei tehdä enempää kuin 300 vuosittain.

No niin, täälläkin tuntuu, että asiaa vähätellään, mutta olisin korostanut myös sitä, että vielä 70-luvun jälkeen mm. rikosoikeuskomitea vuonna 1976 jättämässään mietinnössä ehdotti väkininmakaamista avioliitossa kriminalisoitavaksi ja perusteluna esitettiin se, että nykyaikaisen avioliiton luonteeseen ei kuulu naisen alistaminen miehen käskyvallan alaiseksi. Tältä osin tietysti tuntuu erikoiselta, että ed. Aittoniemi täällä jo ilmoittaa tekevänsä lakialoitteen, jossa aiotaan edelleen huonontaa avopuolison asemaa mahdollisessa väkininmakaamistapauksissa.

Ed. Aittoniemi väitti, että väkininmakaamisista tehdään vääriä ilmiantoja. Asiaa on selvitetty, ja poliisin mukaan tällaisia tapauksia tulee ainoastaan äärimmäisen harvoin. On siis täysin myytti, että vääriä ilmiantoja tehtäisiin. Edelleen suomalainen tutkimus osoittaa sen, että väkininmakaamistapauksissa 20 prosenttia tekijöistä on uhrille hyviä tuttuja ja lähes 50 prosenttia satunnaistuttuja eli kyseessä ovat harvemmin tuntemattomat henkilöt. (Ed. Aittoniemi: Onko aviopuoliso satunnaistuttu?)

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies, hyvät edustajat! Todella hämmästyneenä ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta on noustava tähänkin keskusteluun mukaan ja ihmeteltävä, että vielä vuonna 1991 sellaisessa paikassa kuin Suomen kansanedustuslaitoksessa ilmenee näin sovinistisia näkökohtia, että miehellä on oikeus vaatia aviollisia sukupuoliyhteyksiä avioliitossa, mutta

naisella ei ole oikeus kieltäytyä. Ed. Aittoniemi osuvasti siteerasi Märta Tikasta. Hänhän on sanonut: "Miestä ei voi raiskata!" Niinpä se on jo epätasa-arvoinen asia, jonka Jumala on luonut.

Olin kuvitellut aikaisemmin, että eduskunta on yksimielinen siitä, että avioliitossa tapahtuva raiskaus täytyy Suomessa kriminalisoida. Olen pettynyt, että näin ei ole. Suurin osa henkilöistä, jotka täällä ovat keskusteluun osallistuneet, on minun mielestäni kuitenkin yksimielisiä teon kriminalisoinnista, mutta kiistaa aiheuttaa se, onko naisella ja yksilöllä oikeus päättää siitä, haluaako hän nostaa syytteen vai ei, elikkä minun mielestäni on kyse yksilön oikeudesta olla nostamatta tai nostaa syyte kyseisestä asiasta.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen hyvin tyytyväinen siihen, että rikosoikeuden ja rikostutkinnan asiantuntija ed. Aittoniemi, hyväksyi vähän aikaisemmin esittämäni näkemyksen siitä, että avioliittolaiset ovat huomattavasti huonommassa asemassa kuin avioliitossa olevat tämän lainsäädännön osalta. Säännöksiä, mitä osin ilmenee molemmissa lakiesityksissä, tulisi siis rikoslaisia muuttaa mm. niin, että molemmat sukupuolet voivat olla raiskauksen kohteena, ja mielestäni tasa-arvon kannalta tulisi myös kriminalisoida aviopuolison suorittama raiskaus. Tämän sanoin jo ensimmäisessä puheenvuorossani, mutta esimerkiksi ed. Astala ei sitä ymmärtänyt.

Nykyään peruskoulussa on sellainen oppiaine kuin luetun ymmärtäminen, mutta ed. Astala on minun lailla käynyt kansakoulun, jossa ei ollut luetun ymmärtämistä eikä myöskään puhutun ymmärtämistä. Haluan hänelle nyt todeta, että olen näiden ajatusten takana, mitä lakiesityksissä on, mutta olen sitä mieltä, että näillä kotikutoisilla tänne tuoduilla esityksillä ei ole läpimeinoma mahdollisuutta. Oikeusministeriön pitäisi tämä asia perusteellisesti tutkia ja tulla tänne lakiesityksensä kanssa. Pääasia kuitenkin on, että asiasta keskustellaan, ja se kai on esitysten tekijöiden tarkoituskin.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi totesi, että mitkään ilmiöt eivät viittaa siihen, että käsittelyssä olevassa väkivallan käytössä olisi suurta ongelmaa. Mistähän kokemuksesta hän mahtaa puhua, sillä poliisimies ei välttämättä koe henkilökohdaisesti tätä ongelmaa?

Edelleen hän totesi, että aviopuolisot sitoutuvat aviollisiin osa-alueisiin. Olen aivan varma siitä, että aviopuolisot eivät sitoudu raiskauksen mahdollisuuteen.

Kolmantena seikkana totean, että kun ed. Aittoniemi sanoi, että tasa-arvoa ei voi lailla eikä tiukkapipaisuudella saavuttaa, se on tietenkin totta. Mutta lainsäädännöllä voi asiaa avittaa, jos ja kun muuta mahdollisuutta ei tunnu olevan. Nämä lakialoitteet on tarkoitettu juuri auttamisen välineiksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä asiahan varmasti tulee esille aikanaan rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä, ja tuskin nämä lakialoitteet sitä ennen kovin pitkälle menevät. Haluan todeta ed. Karhuselle, kun hän arvosteli minun puheitani, että hänen pitäisi tarkkaan ja hienojakoisesti kuunnella, mitä minä puhun, ja tällaisen kansanmiehen puheesta ottaa vielä se, mitä minä tarkoitan, vaikka minä en pystyisi tällaisena maallikkona sitä niin hienojakoisesti sanomaan.

Aviopuolisot solmiessaan avioliiton konkludenttisesti eli hiljaisesti sitoutuvat — ehkä sana sitoutuminenkin on väärä, mutta en keksi nyt mitään muuta sanaa siihen — ja hyväksyvät sen, että heidän aviosuhteeseensa kuuluu myös seksuaalielämä. Tämä on itsestäänselvä asia, ja sillä perustelin sitä, että moraaliselta kannalta se, mihin mies pyrkii — en nyt ala selittelemään sitä tarkemmin — on sellaista, johon hänellä tämän konkludenttisen, hiljaisen, sopimuksen kautta moraalisesti on tietynlainen oikeus. Mutta se tapa, millä tavalla se tapahtuu, tekee siitä rikoksen, ja sen vuoksi nämä on kokonaisuudessaan erotettava toisistaan.

Väkivalta ja pakottaminen on rangaistavaa. Vaikka minä tiedän taas tekeväni itseni sivistymättömäksi, minun sivistymättömyyteni on monta kertaa herättänyt hyviä keskusteluja tässä salissa. Mutta vaikka minä nyt meninkin tälle alueelle näin, haluaisin sanoa, että se alue, josta nyt keskustellaan, on herkkä avioliiton instituutiossa, ja epäilen, että tämä lainsäädäntö on vain pahaksi, ei hyväksi.

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Näyttää vähän siltä, että täällä jokainen keskusteluun osallistuva mies saa leiman otsaansa, sanoopa hän mitä tahansa. Ehkä selvyden vuoksi totean vaikkapa ed. Aittoniemelle, että kyllä minustakin on parempi, että jos avioliitossa pyritään johonkin, niin pyritään

yhdessä. Väittävätpä jopa niin, että se suo suuremman nautinnonkin.

Mutta olen kyllä tullut aika vakuuttuneeksi tämän keskustelun puitteissa, että taitaa olla parempi odottaa ed. Vähänkin kaipaamaa oikeusministeriön valmistelua, joka sitä paitsi on tapahtunut, ja siveellisyysrikoksista tulee uusi lakiehdotus. Täällä on nimittäin niin moni näiden kahden lakialoitteen allekirjoittaja jo puhunut omaa aloitettaan vastaan, että asia vaikuttaa kovin monimutkaiselta.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella ymmärsin kyllä ed. Aittoniemen puheenvuoron, ja minun mielestäni väkivallasta voi olla muitakin tuloksia ja väkivaltaa voi ilmentyä muutenkin kuin ruumiillisena väkivaltana: mustelmina ja pahoinpitelyn jälkinä, jotka on helppo poliisiin edessä osoittaa. Sen takia ehkä ed. Aittoniemelle ei poliisin työssään ole tullut esiin eikä hän ole kohdannut avioliitossa tapahtuvia raiskauksia, koska niitä on hyvin vaikea osoittaa toteen, niin kuin täällä on todettu. Jos ei ole ulkoisia merkkejä, niin kovin moni aviovaimo ei varmasti tule syyttämään ja valittamaan kohtelusta, eli todella moraalista oikeutta haetaan myös henkisestä väkivallasta. Niin kuin täällä on tullut esille jo mm. Raamattu tuntee tapauksia, kun uhri juotetaan humalaan ja sen jälkeen harrastetaan pakkotamista sukupuolisuhteeseen.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Entisenä sosiaalityöntekijänä on kyllä aika paljon tällaisia tapauksia tullut eteen, ja se ydinhän on tietysti siinä, että minun mielestäni sellaisia kuin aviollisia velvollisuuksia ei ole. Jos lähdetään siitä, että ns. aviolliset velvollisuudet tarkoittavat sukupuolista kanssakäymistä naisen taholta silloin, kun mies haluaa, niin se on kyllä väkivaltaa jo sinällään. Tässä on siis suuresta periaatteesta kysymys.

Ed. P y k ä l ä i n e n : Herra puhemies! Mielestäni on suorastaan käsittämätöntä, että meillä ns. sivistysvaltiossa löytyy vielä lakisääteistä eriarvoisuutta vuonna 1991 kaikista ihmis-oikeussopimuksista ja yleisestä inhimillisestä elämää kunnioittavasta asenteesta huolimatta. Yhtä käsittämätöntä on myös se, ettei kyseessä olevaa lakimuutosta ole saatu hyväksytyksi aiemmilla valtiopäivillä tehdyistä muutosesityksistä huolimatta. Mielestäni kysymyksen on pelkästään naisten oikeudesta olla tasavertai-

sia, ihmisoikeudet omaavia yhteiskuntamme jäseniä.

Tämän kanssa jyrkässä ristiriidassa on rikoslain 20 luvun 1 §:n säännös, jonka mukaan väkinimkaaminen on rangaistava teko vain silloin, kun se tapahtuu avioliiton ulkopuolella. Aviovaimo ei ole oikeudellisesti suojattu väkinimkaamista vastaan silloin, kun tekijänä on oma puoliso. Näin ollen siveellisyysrikoksia koskevat rangaistussäännökset eivät toteudu. Onhan niiden tarkoituksena suojata jokaisen yksilön oikeutta sukupuoliseen koskemattomuuteen, millä korostetaan myös jokaisen yksilön oikeutta päättää omasta sukupuolielämästään.

Raiskaus on lasten seksuaalisen hyväksikäytön ohella yksilön vapauden ja koskemattomuuden riistosta julmin. Uhrille se tuottaa aina sekä fyysistä kipua että pitkälle loppuelämään vaikuttavaa henkistä kärsimystä ja itsensä hyväksymistä särkevää nöyryytystä. Raiskauksessa mies alentaa naisten tavaraksi. Uhri joutuu kantaan kohtuuttoman raskaana alistajansa seksuaalisen kieroutuneisuuden ja patoutuneen vihan taakan. Samalla hän joutuu yhä kohtaamaan yhteiskunnan miestä suojaavat rakenteet. Kynys ilmoittaa rikoksesta on ulkopuolisten suhtautumiseen liittyvien pelkojen vuoksi korkea. Pelot ovatkin usein aiheellisia. Viranomaiset ovat haluttomia selvittämään raiskausta, ja kohtelu on nöyryyttävää. Uhri syyllistetään ja tekoa vähätellään.

Avioliitto nimenomaan on yhä linnoitus, jossa tapahtuvaan väkivaltaan puuttuminen on useimmiten viranomaisten ulottumattomissa: perhe on pyhä. Se, mitä tapahtuu kodinoven sisäpuolella, ei kuulu muille. Voimassa olevan lain suhtautuminen avioliitossa tapahtuvaan raiskaukseen kuvaa osuvasti tätä arvomaailmaa. Se, että perheväkivalta on rajattu teon kriminalisoinnissa lain ulkopuolelle, osoittaa, että naisen suhtaudutaan pohjimmiltaan yhä kuin tavaraan. Hän on miehensä omaisuutta. Avioliitossa naisen oikeutta ja mahdollisuuksia puolustautua miehen seksuaalista väkivaltaa vastaan on rajattu oleellisesti. Yhteiskunta on jättänyt naisen yksin tilanteissa, joissa avun hakeminen on paljon vaikeampaa, kuin ventovieraan tekemän raiskauksen jälkeen. Avioliitossa tapahtuneen raiskauksen pitkäaikaisvaikutukset voivat olla kaiken lisäksi tuskallisimmat. Uhri joutuu kohtaamaan alistajansa joka hetki. Vanhempien vääristynyt suhde heijastuu lapsiin, ja kieroutuneet perhemallit siirtyvät uusiin uuhreihin, ja väkivallan kierre jatkuu.

Näistäkin näkökohdista huomioon ottaen Suomen rikoslain puheena oleva säännös on oikeusvertailevassa tarkastelussa omituisuus. Useissa muissa maissa väkisinmakaaminen on rikos siihen katsomatta, tapahtuuko se avioliitossa vai sen ulkopuolella. Tämä vastaa myös rangaistussäännöksen tarkoitusta jokaisen naisen itsenäisen harkinta-oikeuden turvaamisesta.

Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksessa naisten syrjinnän kieltämisestä Suomi on sitoutunut kumoamaan kaikki sellaiset kansalliset rikosoikeusmääräykset, jotka merkitsevät naisiin kohdistuvaa syrjintää. Suomen raportoidessa sopimuksen toteutumisesta YK:n asianomaisen komitea kiinnitti kiusallista huomiota suomalaisten aviovaimojen puutteelliseen rikosoikeudelliseen suojaan, eikä asian korjaaminen ole lakiteknisesti vaativaa. Lainmuutoksella osoitetaan, että poliisin ja syyttäjän ensisijaisena tehtävänä on saattaa rikoksenteikijä oikeudelliseen vastuuseen teostaan, millä puolestaan on yleisesti ottaen vaikeutunut väkisinmakaamisrikoksiin. Yksittäistapauksissa lainmuutos voi tukea ja rohkaista rikoksen uhria asian käsittelemiseksi oikeudessa.

Muun muassa näiden asioiden perusteella esitämme, että eduskunta hyväksyisi lakiehdotuksen mahdollisimman pian.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies, hyvät kansanedustajat! Haluamatta arvostella lakialoitteen tekijöitä täytyy todeta, että aloitteessa on puutteita. Sinänsä hyväksyn täysin sen, että avioliitossa eläväkin voitaisiin tuomita rangaistukseen väkisinmakaamisesta, mutta on syytä muistaa, että jo voimassa olevan oikeuden mukaan naisella on ehdoton seksuaalinen itsemääräämisoikeus, joten lakiesitystä markkinoidaan siinä mielessä väärin kylttien alla.

Heikkoutena ehdotuksessa näen mm. sen, että väkisinmakaamista koskevan säännöksen muutosehdotus lieventäisi tuntuvasti nykyistä käytäntöä, koska väkisinmakaamisen minimirangaistus on tällä hetkellä 6 kuukautta vankeutta ja ehdotuksen mukaan minimirangaistukseksi tulisi 14 vuorokautta. Uskon, että kysymyksessä on vahinko tietoisin valinnan asemesta.

Toinen heikkous liittyy rikoksen nimikointiin. Rikoksen nimellä on oma tärkeä merkityksensä osoittamaan teon paheksuttavuutta. Siinä suhteessa väkisinmakaaminen on havainnollinen rikosnimike, jota parempi voisi ehkä olla raiskaus. Sen sijaan ehdotuksen rikosnimike ”rikos sukupuolista itsemääräämisoikeutta vastaan”

kuulostaa aivan liian lievältä kattamaan kaikki tunnusmerkistöön sisältyvät teot. Rikosoikeudellisen sääntelytekniikan valossa ei ole suotavaa, että saman rikosnimikkeen alla käsitellään kaikkia mahdollisia tekotapoja ilman törkeys-porrastusta.

Ehkä painavimpana heikkoutena ehdotuksessa on kuitenkin se, että siinä esitetään mainittua kriminalisointia kaikissa tapauksissa virallisen syyttäjän alaiseksi. Tämä on jollakin tavalla ristiriitaista, koska sukupuolinen itsemääräämisoikeus voidaan johtaa henkilön yleisestä itsemääräämisoikeudesta. Ehdotuksen toteutuminen estäisi rikoksen uhria itse päättämästä, saat- taako hän esimerkiksi aviokumppaninsa syytteen rikoksen tultua poliisin tietoon. Ajattelen vain tilannetta, jossa esimerkiksi nainen juottaa miehensä sammuksiin asti saadakseen toteuttaa seksuaaliset tarpeensa, joiden tyydyttämisen mies on laiminlyönyt avioliiton ulkopuolisten sukupuolisuhteittensa vuoksi. Tällaisessakaan tilanteessa miehellä ei olisi mahdollisuutta estää syytteen nostamista sen jälkeen, kun rikos on tullut poliisin tietoon. Tapaus on tietysti äärimmäisen karrikoitu, mutta se kelpaa osoitukseksi siitä, että jyrkkää dikotomiaa tulee mahdollisimman pitkälle välttää. Pidänkin parempana nykyistä systeemiä, jossa pääsääntöisesti asianomistaja saa päättää syytteen nostamisesta.

Näiden huomautusten jälkeen menen ehdotuksen vakavimpaan kysymykseen liittyen ns. kehotuskiellon dekriminalisointiin.

Sata vuotta vanhan rikoslakimme varsin tuoreita säännöksiä on 1970-luvulla säädetty rikoslain 20 luvun 9 §, jossa on kriminalisoitu samaa sukupuolta olevien henkilöiden haureuteen kehottaminen. On yllättävää, että 20 vuotta myöhemmin ehdotetaan säännöksen kumoamista vain lyhyellä perustelulla, jonka mukaan on virheellistä ajatella, että homoseksuaalisuuteen voitaisiin ohjata kehottamalla. Lain säätämisen aikoihin ajateltiin varmasti enemmän kuin nykyään, että homoseksuaalisuus on jollakin tavalla sairaaloinen ja joka tapauksessa luonnon seksuaalisuuden ilmenemismuoto. Tähän liittyen kehotuksen merkitys voisi olla vähäisempi kuin tänä päivänä, jolloin uskotaan melko laajasti, että homoseksuaalisuus ei ole varsinaisesti sairaus, vaan että kysymyksessä on yksi seksuaalisuuden luonnon ilmenemismuoto. Tästä ajattelusta kuitenkin seuraa mielestäni kiistatta myös se tosiasia, että homoseksuaalisuuteen voidaan johdattaa ihmisiä kehottamalla heitä siihen.

Dekriminalisoinnin perusteluissa pitäisi näkyä todelliset syyt esitykselle. Kun asiallinen tiedottaminen homoseksuaalisuudesta ei ole kiellettyä, on vaikea ymmärtää, kenen intressissä ehdotusta esitetään.

Harkittaessa lopullista kantaa ehdotukseen on mielestäni palattava erittäin tärkeän peruskysymyksen äärelle: Mistä otetaan ne arvot, joiden nojalla päätetään?

Mikä on se ihmiskäsitys ja maailmankatsomus, joka otetaan päätöksenteon pohjaksi? Korkein oikeus katsoi 1970-luvun alussa lausunnossaan, että homoseksuaalisuudessa on kysymys sairaalloisesta poikkeavuudesta ja että olisi vaarallista, jos homoseksuaalisuutta alettaisiin pitää luonnollisena ja hyväksyttävänä käyttäytymismuotona.

Tiedämme myös varsin hyvin, että Uuden testamentin mukaan homoseksuaalisuus on synty, niin kuin kaikki muukin haureus ja uskottomuus.

Ennen oli niin, että Suomen laki ja Uuden testamentin kiellot ja käskyt kulkivat erittäin pitkälle käsi kädessä. Nyt on meneillään jatkuva kehitys, jossa kaikki tämä murenee. Ehkä yleisin perustelu tälle suuntaukselle on väite siitä, kuinka on vanhanaikaista pitää kiinni ihmisiä syyllistävistä kielloista ja käskyistä. Toisaalta väitetään, ettei rikoslain avulla voida kuitenkaan torjua rikollisuutta.

Rikoslain tehottomuus onkin tosiasia esimerkiksi jatkuvasti lisääntyvän perheissä tapahtuvan lapsen seksuaalisen hyväksikäytön osalta. Tämän päivän Iltalehdessä on jopa artikkeli suomalaisesta liikkeestä, joka yrittää luoda myönteistä asennoitumista aikuisten ja lasten välisen seksin harjoittamiselle. Tämän masentavan kehityksen edessä, joka tuntuu väistämättömältä, haluankin tarjota ratkaisua, joka syvällisellä tavalla ratkaisee tämän ristiriidan.

Jo Vanhan testamentin aikana oli avioero kielletty. Kuitenkin Mooses salli avioerot. Miksi? Jeesus vastasi kysymykseen toteamalla, että Mooses salli tämän ihmisten sydämen kovuuden tähden. Uskon, että juuri nämä syyt johtavat nyt kysymyksessä olevan ehdotuksen ja vastaavien ehdotusten tekemiseen. Ihmisillä ei ole enää voimaa tehdä oikein. Siksi kielloja on kumottu sekä meillä että muualla, vaikka esimerkiksi Itävallassa aviollinen uskottomuus on edelleen rikos. Tuntuu kuin ihmiset pahan valtaamina sortuisivat yhä enemmän mitä erilaisimpiin elämään tuhoaviin ja vahingoittaviin asioihin, kuten raskauden keskeytyksiin, avioeroihin, alkoholis-

miin, moraalittomuuteen, rikoksiin ja itsemurhiin. Tämä järkyttävä kehitys on vain niin hidasta, että ei nähdä kehityksen johtavan väärrään suuntaan. Väitän kuitenkin, että suuressa mittakaavassa suomalainen yhteiskunta on menossa kohti syvää jumalattomuutta seurauksin, jotka ovat äärimmäisen kipeät.

Tätä ongelmaa, arvoisa puhemies, ei korjata kumoamalla niitä säännöksiä, jotka aiheuttavat ihmisille syyllisyyden tunnetta, vaan on olemassa paljon parempi tie, joka liittyy elämän tarkoituksen löytämiseen. Raamattu sanoo selkeästi, että ihmiselämän tarkoitus on Jumalan henkilökohtaisessa kohtaamisessa. Tämä on se ratkaisu, joka vapauttaa ihmisen syyllisyydestä ja antaa voiman täyttää eettistä minimiä osoittavan rikoslain kiellot ja käskyt ja jopa toteuttaa Jeesuksen käskyä, joka pitää sisällään koko lain: rakasta lähimmäistä niin kuin itseäsi.

Hyvän omantunnon saaminen ja syyllisyydestä vapautuminen ei siis edellytä rikoslain kumoamista pykälä pykälältä, vaan syntiensä tunnustamista. Tämän vuoksi eduskunnalla ei ole mitään syytä antaa periksi niille sinänsä valtaville voimille, jotka haluaisivat hyväksyä kaiken sen, mihin mieleltään turmeltunut ihmismieli ajautuu. Jos näille voimille avataan ovet, en tiedä, kuka kykenisi ne sulkemaan.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies, herr talman! En malttanut olla pyytämättä puheenvuoroa ed. V. Laukkasen puheenvuoron johdosta. Tämä ns. kehotuspykälä, joka Suomen lainsäädännössä on jäänteinä menneiltä ajoilta, on muissa Pohjoismaissa poistettu jo aikoja sitten. Tämän tyyppinen asennoituminen homoseksuaalisuuteen ja homoseksuaalisiin ihmisiin on mielestäni hyvin valitettavaa, mitä ed. V. Laukkanen esitti, moralisoiva ja tuomitseva. Homoseksuaaliset ihmiset ovat Suomessa todella paljon joutuneet kärsimään juuri tämän tyyppisten asenteiden, tämän tyyppisen suhtautumisen vuoksi. Tässä suhtautumisessa on jotain hyvin ahdasta ja ahdistavaa. Siinä ilmenee myös jokin kykenemättömyys nähdä ja tunnistaa itsessään niitä seksuaalisia puolia, joita meissä jokaisessa on. Eli tässä on kysymyksessä oman ahdistuksen siirtäminen näihin ihmisiin, hyökkääminen näitä ihmisiä vastaan, koska itse ei kestä tällaisia puolia ja tunteita itsessään.

Kehotuspykälä on jäänne niiltä ajoilta, jolloin luultiin, että homoseksuaalisuus on sairaus ja että se on pahe, että siihen voidaan vietellä toista. Nykyään tiedämme, että näin ei ole laita.

Homoseksuaalisuus on eräs seksuaalisuuden muoto, josta homoseksuaalinen ihminen tulee tietoiseksi yleensä hyvin varhaisessa vaiheessa, jo esipuberteetissa.

Ed. O. Ojalan aloitteen raiskauspykälästä voin mainita, että kun vasemmistoliitto piti liittohallituksensa kokousta tämän vuoden maaliskuussa ja päätimme tämän aloitteen tekemisestä siinä liittohallituksen kokouksessa, sen jälkeen meillä oli lehdistöinformaatio ja sinne tuli joukko toimittajia. Kaikki olivat miehiä. Kerroimme, mitä olimme päättäneet kokouksessa. Tämä oli pääkohta. Selostimme näitä asioita, joista täällä on ollut puhetta. Kun sitten sanoimme, että nyt voidaan kysyä tästä asiasta, tuli hyvin syvä hiljaisuus, joka kesti monta minuuttia, kukaan toimittajista ei kysynyt mitään. Aika monen minuutin jälkeen eräs toimittaja kysyi, saako kysyä muistakin asioista. Sitten lehdistöinfo jatkui vanhaan tuttuun tyyliin.

Tämä oli minusta hyvin oireellista ja tyypillistä sille, että nämä ovat todella hankalia asioita, ne herättävät meissä kaikissa hankalia, vaikeita tunteita. Mutta silti olen itse sitä mieltä, että tällaisen aloitteen läpivieminen eduskunnassa, olisi erittäin tärkeätä.

Itse olen toiminut parikymmentä vuotta erilaisten A-klinikoitten työnohjaajana ja nähnyt, miten hämmästyttävän yleistä perheväkivalta ja siihen liittyen seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö Suomessa on. Olisi todella hyvin, hyvin raakoja tapauksia, mistä voisin kertoa. Sanoisin vain, että useimmat näistä avioliitossa tapahtuvista väkivalta- ja seksuaaliväkivaltateoista jäävät täysin pimentoon. Näyttää olevan myös niin, että niitä ei edes paheksuta yhteiskunnassa. Jos haluaa muuttaa ihmisten asenteita, jos haluaa luoda selvästi väkivaltaa ja seksuaaliväkivaltaa paheksuvan ilmapiiriin ihmisten mieleen, silloin on tällainen selkeä laki, joka määrää sanktiot näille teoille, ainoa ainakin nopea tapa muuttaa ilmapiiriä väkivaltaisuutta vastustavaksi. Tästä syystä olisi niin tärkeätä, että nämä lait menisivät tässä muodossa läpi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

5) Ed. Pykäläisen ym. lakialoite n:o 28 laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

6) Ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o 29 laiksi liikepankkilain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Seppäsen: Arvoisa puhemies! Lakialoitteeni lähtökohta on se, että suomalaiset liikepankit romahduttivat Helsingin arvopaperipörssiin. Ne veivät omilla operaatioillaan, joiden avulla ne ostivat omia osakkeitaan itselleen, luottamuksen ja uskottavuuden pörssiin toiminnasta. Ongelma on se, että ne toimivat muiden rahoilla, säästäjiensä rahoilla, ja riskit, joita ne ottivat, tulevat maksettaviksi niiden lainanottajille.

Lakialoitteella pyritään parantamaan pankkien kirjanpitoikäytäntöä niin, että vastuut, joita pankeilla on, tulee ottaa mukaan pankkien konsernitaseisiin eikä — niin kuin tänä päivänä tapahtuu — että ongelmallisimmat ja suurimmat vastuut on jätetty pankkien taseiden ulkopuolelle. Tämä ongelma on vielä siinä mielessä suuri, että pankkien taseita on parannettu valohoidolla, keskinäisillä kaupoilla, omien kiinteistöjen ostamisilla ja myymisillä, ja tosiasiallisista pankkitoiminnan tuloksista ei saa kuvaa suurten liikepankkien taseista johtuen siitä, että liian suuri osa pankkien toimintayksiköistä on konsernirakenteen ulkopuolella.

Tällaisia pankkitytäryhtiöitä ovat Yhdyspankissa Finanssilaitos ja Pomi, Kansallispankissa Securus, Postipankissa Orbit, ja säästöpankkiryhmässä taseiden ulkopuolisia yhtiöitä, konserniin tosiasiallisesti kuuluvia mutta muodollisesti konsernin ulkopuolella olevia yhtiöitä on lukuisia. Tilanne on myös se, että säästöpankkiryhmän talous on kaikkein heikoimmalla kannalla ja säästöpankkiryhmä on keikkunut jopa konkurssin partaalla koko kuluneen vuoden.

Lisäksi pankit ovat harjoittaneet toimintaa, jota pankkien ei kuuluisi saada harjoittaa. Esimerkiksi on aivan selvää, että Kansallis-Osake-Pankki on rahoittanut Proventuksen toimintaa,

joka Proventus yritti kaapata Wärtsilä Oy:n. Kansallis-Osake-Pankki on rahoittanut sitä vakuutus-Pohjolan vapaa-ajan osakkeiden osto-toimintaa, jota harjoittivat mm. Sponsor Oy tai Sponsoria lähellä olevat yhtiöt. Sen lisäksi Kansallis-Osake-Pankki, niin kuin viimeksi on selvinnyt, on rahoittanut Pentti Kouri -nimisen suomalaisen, ministeri Paavo Väyrysen ystävän, toimintaa erilaisissa rahamarkkinaoperaatioissa.

Pankkitarkastusvirastoa haluan tässä yhteydessä arvostella. Pankkitarkastusvirasto on tutkinut näitä asioita, ja se on ottanut erällä tavalla tuomarin roolin. Se tarkastelee enemmän muotoa kuin sisältöä ja jostakin syystä ei ole vienyt havaitsemiaan epäkohtia oikeusistuinten ratkaistaviksi, niin että oikeus rupeaisi tulkitsemaan sitä, mikä on oikein ja mikä on väärin, vaan pankkitarkastusvirasto on itse antanut lausuntoja siitä, mikä on oikein ja väärin, ilman että se on hankkinut sille laajempaa oikeudellista perustetta. Tässä mielessä pankkitarkastusvirasto ei ole luonut oikeustapauksia, joiden varassa lakeja voitaisiin tulkita ohi pankkitarkastusviraston. Myös kaikki ne selvitykset, joita pankkitarkastusvirastossa on tehty, ovat olleet salaisia, ei julkisia, mikä on hyvin iso ongelma näissä kysymyksissä. Pankkitarkastusvirasto ei ole omalla toiminnallaan pystynyt palauttamaan luottamusta pankkien toimintaan ja suomalaisiin pääomamarkkinoihin.

Tämän takia olen tänä aamuna jättänyt Helsingin rikospoliisille tutkintapyyynnön, jossa pyydän rikospoliisia tutkimaan sekä Yhdyspankin että Kansallispankin toimia niiden tehdessä kauppaa omilla osakkeillaan vuoden 1989 keväällä, ja pidän tärkeänä, että näistä asioista yleisen edun nimissä toimitetaan julkisuuteen selvitys siitä, mitä oikein on tapahtunut. Minä väitän, että Yhdyspankin johtokunta on ostanut omia osakkeitaan Finanssilaitokseen ja sitä kautta pankin välilliseen hallintavaltaan vastoin liikepankkilakia, vastoin osakeyhtiölakia.

Sen lisäksi olen pyytänyt poliisia tutkimaan Kansallis-Osake-Pankin toiminnat samoissa tapahtumissa. Kansallispankkiin on toiminut Yhdyspankin hankkimien osakkeiden kaupassa eräänlaisena välikätenä, rahoittanut niiden kaappajien toimintaa, jotka ostivat Yhdyspankin osakkeita Yhdyspankin edelleen itse itselleen ostettavaksi.

Esimerkiksi Suomen Kuvalehdessä n:o 16 tänä vuonna sanotaan: "Kulvik toimi Lassilan tuella ja suojeluksessa. Lassila tiesi ja hyväksyi

kaikki kauppojen yksityiskohdat. Lassila tiesi myös, että sveitsiläiselle tilille kätettiin lähes 100 miljoonaa markkaa suomalaisissa osakekaupoissa saatuja voittoja." Siksi mielestäni on kohtuullista, että asia tutkitaan muuallakin kuin Kansallis-Osake-Pankin omassa hallintoneuvostossa ja siinä yhteydessä otetaan selville, ketkä hallitsevat Khotso-nimistä sveitsiläistä yhtiötä, entistä Sarvaa, sekä Alvala Trust Settlement -nimistä Jersey saarille rekisteröityä säätiötä.

Ei riitä se, että pankkitarkastusvirasto antaa meille sanansa siitä, että kaikki on tapahtunut laillisesti. Pankkitarkastusviraston toiminta tässä asiassa tai yleensäkin ottaen pankkien valvonnassa ei enää nauti luottamustani siltä osin kuin se ei ole vienyt yhtään tapausta oikeuden ratkaistavaksi niissä lukuissa kasinokeinottelutapauksissa, joihin pankit suoraan tai välillisesti voidaan katsoa syyllisiksi.

Tämän takia olen vienyt asian poliisin tutkittavaksi, koska poliisin tutkimuksethan ovat tutkimusten jälkeen julkisia ja meillä kansalaisilla on oikeus tietää poliisikuulustelujen perusteella se, mitä Kansallis-Osake-Pankin johtajat, heitä lähellä olevien bulvaanien edustajat, kuten mm. mainittu Hannes Kulvik Sponsor Oy:n edustajana, ovat näistä asioista sanoneet. Meillä on oikeus saada selville tai yrittää saada selville se, kuka hallitsee Khotso-nimistä yhtiötä Sveitsissä ja ketkä hallitsevat Alvalla Trust Settlementiä. Sitä kautta voi käydä selville, että Kansallis-Osake-Pankki on rikkonut sitä liikepankkilain määräystä, jonka mukaan pankki ei saa vaatia osuuttaan itselle sen liiketapahtumien osingoista tai liiketapahtumien rahoittamisesta syntyvistä voitoista.

Meillä kansalaisilla ja mielestäni kansanedustajilla täytyy olla oikeus luottaa Suomen pankkilaitokseen, Suomen rahamarkkinalaitokseen ja niihin toimiin, joita pankit tekevät, sillä tavalla, että myös selvitykset pankkien epäillyistä väärinkäytöksistä tulevat julkisuuteen. Tässä mielessä olen tämän poliisitutkintapyyynnön tänä aamuna tehnyt.

Herra puhemies! Mielestäni on tarpeellista, että asiaa puidaan vielä laajemmin ja käydään keskustelua siitä, kuinka pankkien toimintaa pitäisi nykyistä paremmin valvoa ja kuinka voitaisiin estää se, että pankit panevat keinottelun kustannukset asiakkaidensa, lainanottajien, maksettaviksi. Sen keskustelun laajentamiseksi ehdotan, että asian käsittely pantaisiin pöydälle ensi torstaina pidettävään täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia ilmaisemaan käsityksensä pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi torstain istuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Seppäsen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

7) Ed. Perho-Santalan ym. lakialoite n:o 30 laeiksi sairausvakuutuslain 59 §:n 6 momentin ja kansanterveyslain 14 §:n 6 momentin kumoamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Markkula: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle ensi torstain istuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia lausumaan käsityksensä pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Markkula ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi torstain istuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Markkulan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

8) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 31 laiksi sotiemme veteraanien kunniavelkarahastosta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Esillä oleva lakialoite, SMP:n ryhmäaloite, ehdotus laiksi sotiemme veteraanien kunniavelkarahastosta on tietyllä tavalla täydentävä siihen aloitteeseen nähden, jonka olemme aiemmin jättäneet, nimittäin veteraanien vähimmäiseläkettä koskeva lakialoite, jossa ehdotetaan, että veteraanin vähimmäiseläkkeeksi tulisi 4 500 markkaa kuukaudessa.

Siitä huolimatta, vaikka tällaiseen sosiaaliin uudistukseen päästäisiin, yhteiskunnassa sotiemme jäljiltä on paljon sellaisia veteraaneja, invalideja, heidän aviopuolisoitaan, jotka kyseisistä jo kaukaisista asioista johtuen ovat heikossa taloudellisessa asemassa, joille pienikin elämänmuutos saattaa vaikuttaa sen, että he joutuvat todella suuriin taloudellisiin vaikeuksiin. Sen vuoksi rahasto, jonka käyttö on tietysti epäselvää, miten paljon sitä jouduttaisiin käyttämään, on täydentävä tällaista perusturvaa. Rahat tulisivat budjetin yhteydessä valtion varoista. Alkupääoma olisi 100 miljoonaa markkaa. Sille tulisi hallitus, joka käsittelee tehty anomukset niiden henkilöiden taholta, jotka ovat veteraanitunnuksen omaavia, ja näin voitaisiin täyttää aukkokohtia sosiaalisessa lainsäädännössä, auttaa tietynlaisia väliinputoajia, jos näin voidaan sanoa, ja voitaisiin näiden veteraanien, sotiiemme suoranaisesti tai välillisesti osallistuneiden henkilöiden, elämä turvata tällaisen rahaston kautta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

9) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 32 laiksi peruskoululain muuttamisesta ja laiksi lukiolain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ehdotus laiksi peruskoululain ja lukiolain muuttamiseksi tarkoittaa sitä vanhaa ja monta kertaa esillä ollutta asiaa, että ruotsin kieli poistettaisiin pakollisten kielten joukosta suomalaisessa koulujärjestelmässä.

En tiedä, miten Euroopassa on edistytty Euroopan talousaluetta koskevien neuvotteluiden suhteen, toivottavasti hyvin. Joka tapauksessa se merkitsee sitä, että me eurooppalaistumme, kuljemme kohti Eurooppaa yhä pitenevin, nopeutuvien askelin. Tämä merkitsee myös sitä, että ruotsin kieli menettää yhä enemmän merkitystään kansainvälisesti ja meille tärkeään asemaan astuvat eurooppalaiset kielet saksa, ranska jne., joiden koulutusta koululaitoksessamme tulee lisätä. Kun koululaisen reppu, niin kuin monta kertaa aikaisemminkin olen sanonut, on tänä päivänä jo liiankin täysi, koululaiset tekevät 16 tunnin työpäiviä, ei heidän reppuaan eikä sen painoa voida enää lisätä vaan sieltä täytyy ottaa jotakin pois, jotta nämä tärkeät eurooppalaiset kielet saisivat korostuneen merkityksen suomalaisessa koulutuksessa.

Väite siitä, että ruotsin kieli olisi jonkinlainen porrasaskelma muihin kieliin, ei pidä paikkaansa. Tuskinpa ruotsin kielen osaamattomuus on esteenä sille, että esimerkiksi saksan ja ranskan kieltä voidaan oppia. Toki ruotsin kieli pohjoismaisena yhteistyökielenä on meille tärkeä, mutta se tulisi tietysti saamaan oman osuutensa myös vapaaehtoisena kielenä, johon asemaan se tämän jälkeen jäisi.

Asia menee jälleen sivistysvaliokuntaan. Kun viime eduskunnan aikana käsitelimme koulutuspoliittista selontekoa, silloin näimme ennennäkemättömän farssin suomalaisessa parlamentissa. Sivistysvaliokunta oli sitä mieltä, näin asian muistan, että ruotsin kieli pitäisi poistaa pakollisena kielenä. Käytäväparlamentin, saunavaliokunnan ja kahvilavaliokunnan kokouksissa ja suuressa salissa kuitenkin aikanaan päädyttiin siihen, että erityisesti ruotsalaisen kansanpuolueen painostuksesta, näin arvelen, tämä päätös täällä muutettiin. Se oli viime eduskunnan tärkeimpiä väärinkäytöksiä kansanvallan

taholta. Käytäväparlamentarismi murensi todellisen parlamentaarisen ajattelutavan, teki asian toisenlaiseksi, kuin alun perin oli suunniteltu. Tästä syystä tämä aloite, joka mahdollistaa ruotsin kielen vapaaehtoisuuden peruskoulun yläasteella ja lukiossa, on jälleen otettu esille ja otetaan tietysti niin kauan, kunnes järki tähän asiaan saadaan.

Minä tiedän, että tämä lakiesitys ei tule käsitelyyn sivistysvaliokunnassa. On utopiaa ajatella sellaista. Minä toivon, että tämä aloite pitää tämän tärkeän seikan kuitenkin vireillä. Meillä koululaisia rasitetaan yhden vähemmistön myötäelämisessä liian paljon asioilla, joilla meille ei ole muuta kuin kansallinen sisäinen ja pohjoismainen merkitys.

Ed. Lax: Rouva puhemies! Minä haluaisin muistuttaa ed. Aittoniemeä kahdesta asiasta.

Ensinnäkin Suomen tie maailmalle kulkee Skandinavian kautta. Meillä on siitä hyviä todisteita. Miten Suomen ääni olisi koskaan esimerkiksi YK:ssa kuulunut, ellei meillä olisi ollut saumatonta yhteistyötä Pohjoismaiden kanssa? Edunvalvonta siellä on aina tapahtunut sillä lailla, että skandinaaviset valtiot ovat antaneet meille mahdollisuuden olla pelissä mukana sillä edellytyksellä, että kykenemme toimimaan skandinaavisella kielellä.

Tämä kehitys saattaa varsin hyvin integroituvassa Euroopassa vahvistua. On jopa väläytely, kun on keskusteltu siitä mahdollisuudesta, että kaikki Pohjoismaatkin yhtenä päivänä liittyvät Euroopan yhteisöön, että ruotsin kielestä saatetaan tulla yksi EY:n virallinen kieli. Kehitys saattaa vielä vahvistua tähän suuntaan.

Haluan näillä sanoilla, haluamatta avata sitä keskustelua, joka sivistysvaliokunnan mietinnöstä viime vuonna täällä käytiin, ilmoittaa olevani täysin päinvastaista mieltä ed. Aittoniemen kanssa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Näin minäkin olisin ollut ed. Laxin sijassa täysin päinvastaista mieltä ja arvostan ja ymmärrän näkemykset. Ei meillä varmasti tässä pidä henkilöinä eikä ryhmänäkään olla mitään riitaa, mutta se ajatus, että ruotsista tulisi kansainvälinen eurooppalainen kieli, on täysin utopiaa. Se, minkä kautta me olemme kulkeneet Eurooppaan tai YK:hon, on nostalgista muistelua. Meidän täytyy tämän päivän tilanne huomioida ja realiteetit. Ruotsin kielellä ei ole mitään merkitystä Euroopassa, vaikka aikanaan ministeri

Taxell täällä suullisen kysymyksen yhteydessä sanoi, että ruotsin kielellä pärjää Euroopassa missä vain, Hampurissa, missä vain. Minä en sitä uskonut enkä tule koskaan uskomaan.

Englanti, saksa, ranska ovat ne kielet, mahdollisesti venäjäkin, ehkä kuitenkin vähemmässä määrin, joilla tulevaisuudessa Euroopassa keskustellaan, asioista sovitaan ja tällä tavalla. Minä arvostan ruotsin kieltä pohjoismaisena kielenä enkä haluakaan sitä, että se poistettaisiin kokonaisuudessaan kouluopetuksesta, mutta painotuskysymys on nyt tärkeä ja se pitäisi ruotsalaisen kansanpuolueen edustajienkin ymmärtää ihan kaikessa sovussa ja ystävyydessä.

Ed. L a x : Arvoisa puhemies! Voisin vielä ed. Aittoniemelle jatkaa. Päivänpolttava kysymys meillä on se, että jotta meidän yrityksemme, jotka joutuvat yhä kovempaan kansainväliseen kilpailuun, integroituvassa Euroopassa pärjäisivät, olisi tuiki tärkeätä, että ne voisivat toimia Pohjoismaissa ikään kuin kotimarkkinoilla. Tiedämme tänään, että pahin pullonkaula nimenomaan tämän kilpailukyvyn luomiseksi ja säilyttämiseksi on siinä, että on liian huono ruotsin taito.

Toinen asia: Skandinaaviset maat ovat hyvin saman kaltaisia kuin Suomi. Pitääkö meidän omalla kustannuksellamme tehdä kaikki ne virheet, jättää saamatta ne kokemukset, joita siellä on tehty ja jotka ovat vapaasti ilmaiseksi tänne siirrettävissä sillä yksinkertaisella edelly-

tyksellä, että me kunnioitamme valtakuntamme toista kotimaista kieltä ja ylläpidämme taitoa siinä?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

10) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3 vuoden 1990 valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksytyistä ehdotuksista Ahvenanmaan itsehallintolaiksi ja laiksi Ahvenanmaan maakunnassa olevan kiinteän omaisuuden hankkimista ja hallintaa koskevan oikeuden rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi torstaina kello 13. Kyselytunti on ensi torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 16.22.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola